

Täysistunto

Keskiviikko 5.9.2018 klo 14.01—15.34

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 92/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

14.03 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on iso ja tärkeä asia ja itse asiassa monelle niistä, joita tämä koskettaa, monessa mielessä elintärkeäkin kysymys. Tässä nimenomaan helpotetaan näkövammaisten ihmisten mahdollisuuksia saada suomalaisia teoksia heidän saavutettavakseen.

Kysymys on siis siitä, että tekijänoikeuslakia uudistettaisiin näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten mahdollisuuksien parantamiseksi saada käsiinsä esimerkiksi kirjoja, painettuja kirjoja, myös nuotteja ja erilaisia muita tämäntyyppisiä materiaaleja. Niistä voitaisiin valmistaa siis kappaleita, jotka ovat näkövammaisten tai muutoin lukemisesteisten saavutettavissa, esimerkiksi pistekirjoituksella, suurikokoisena tekstinä, e-kirjana tai äänikirjana.

Minulla on muutama tuttu, jotka näitä asioita säännöllisesti esille nostavat ja kantavat niistä huolta, ja sitä kautta tunnen tätä ongelmaa aika paljon. Meillä Suomessa on noin 80 000 näkövammaista ja vajaa 800 000 kuulovammaista, ja itse asiassa tämä ryhmä tietyllä tavalla kasvaa, kun meidän väestömme ikääntyy. Aika ajoin eräs aktiivinen eduskuntakeskustelujen seuraaja esimerkiksi ottaa yhteyttä sen takia, että kun nämä eduskunnan istunnot, esimerkiksi kyselytunnit, tänä päivänä viittomakielellä tulkitaan, niin miksi eduskunta ei pysty tarjoamaan niihin livetekstitystä, jota kuitenkin tänä päivänä käytetään esimerkiksi uutislähetyksissä. Hän esimerkiksi kokee, että monelle ikääntyvälle ihmiselle tärkeän demokraattisen paikan, eli eduskunnan, seuraaminen on tänä päivänä hyvin vaikeaa, osittain sen takia — itsekin usein syyllistyn siihen — että täällä on hälyä ja muuta häiriötä ja se vaikeuttaa kuulemistakin, mutta myös sen takia, että he eivät kuule, vaikka täällä salissa olisikin näin ihanan hiljaista kuin tällä hetkellä on.

Toivoisin, arvoisa puhemies ja meidän johtavat virkamiehet, että tämän hyvän hallituksen esityksen vanavedessä lähdettäisiin määrätietoisesti viemään eteenpäin myös sitä, että esimerkiksi nämä meidän demokratian kannalta keskeiset keskustelut — kun kyse on kyselytunneista tai välikysymyskeskusteluista tai pääministerin tiedonannoista tai muista — voitaisiin livetekstittää tulevaisuudessa. Se on täysin mahdollista, ja tämän päivän teknologia antaa siihen hyvät mahdollisuudet. Toivotaan, että myös tämä saadaan kuntoon.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2018 vp

Nämä kaksi asiaa ovat sukua myös verkkoesteettömyydelle, josta täytyy antaa kiitosta pikkuhiljaa myös valtion toimijoille. Meillä verkkoesteettömyys koskettaa tänä päivänä jo noin 15:tä prosenttia suomalaisista, ja kyse on siitä, että on näkövammaisia tai heikkonäköisiä mutta myös erilaisia vajavaisia tietoteknillisiä taitoja. Tänä päivänä kyllä itsekin törmään usein siihen, että jonkun palvelun, mikä on saavutettavissa tänä päivänä vain netin ja sähköisen palvelun kautta, käyttäminen on niin vaikeaa, että kun itse esimerkiksi rakennuslupaa hain, jouduin osan materiaaleista toimittamaan edelleen paperilla, kun en osannut käyttää sitä sähköistä järjestelmää tai se ei toiminut sillä tavalla kuin mielestäni sen olisi pitänyt toimia, ja pidän itseäni kuitenkin kohtuvalveutuneena näiden sähköisten palveluiden käytössä. Sen takia toivon, että verkkoesteettömyys olisi paremmin huomioitu eduskunnan verkkosivuilla, puhumattakaan verottajan, Kelan ja muiden palveluntarjoajien verkkosivuista.

Arvoisa puhemies! Tämä tekijänoikeuslain muutos, jolla toimeenpannaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi, vie oikeaan suuntaan sitä, että kaikki pääsisivät nauttimaan myös meidän hienosta kirjallisuudestamme.

14.08 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Tekijänoikeuslain muuttaminen siten, että näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten henkilöiden mahdollisuudet hyödyntää olemassa olevia teoksia kohenisivat, on erittäin kannatettava uudistus. Harvoin voi hallitusta kehua, mutta tämä on kannatettava asia ja esitys. [Eduskunnasta: Aina voi kehua!] Myös teosten rajojen yli liikkumisen sujuvoittaminen sekä niiden hyödyntämisen helpottaminen muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa on pelkästään positiivinen asia.

Esityksessä esitetään, että kirjallisesta teoksesta, painetusta kirjasta, nuottilehdestä tai tällaiseen teokseen sisältyvästä kuvasta saisi ilman oikeudenhaltijan suostumusta valmistaa sellaisen kappaleen, joka on näkövammaisen tai muutoin lukemisesteisen saavutettavissa. Teoksista voitaisiin valmistaa kappaleita esimerkiksi pistekirjoituksella, suurikokoisena tekstinä, e-kirjana tai äänikirjana. Saavutettava teoskappale voisi sisältää myös erityisnavigoinnin tai kuvailutulkauksen ominaisuuksia.

Valtuutetut yhteisöt, jotka tarjoavat vammaan tai lukemisesteeseen liittyviä palveluja, saisivat valmistaa niiden saatavilla laillisesti olevista teoksista kappaleita saavutettavassa muodossa ja vaihtaa niitä muiden Euroopan talousalueelle sijoittuneiden valtuutettujen yhteisöjen kanssa. Toiminnassaan valtuutettujen yhteisöjen olisi varmistettava, että kappaleet valmistetaan yksinomaan direktiivissä tarkoitettujen henkilöiden käyttöön.

Voisin todeta tähän, että tarkoitus pyhittää keinot. Olen vahvasti sillä kannalla, että tekijän tulee aina saada palkkansa aineettomasta tuotannostaan ja luvaton kopiointi on ehdottoman väärin. Tässä tapauksessa kyllä rajattu kopiointioikeus tietyn väestöryhmän käyttöön on helposti hyväksyttävissä. On hienoa, että lukemisesteisille henkilöille pyritään tarjoamaan nykyistä laajempaa sivistys- ja kulttuuritarjontaa. Tätä toimintaa pitää toki valvoa, etteivät valtuutetut yhteisöt käytä väärin oikeuksiaan. Uskon kuitenkin, ettei ongelmia tule ainakaan paljoa. Uudistuksen tärkein anti on kuitenkin parantaa heikommassa asemassa olevien ihmisten mahdollisuuksia nauttia kirjallisuudesta. Siksi perussuomalaisetkin pitävät esitystä hyvänä. — Kiitos.

14.11 Mikko Alatalo kesk: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin, tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslakia niin, että näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten mahdollisuutta käyttää teoksia helpotetaan. Tämä on hyvä asia sinällään ja tosiaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2018 vp

direktiivin mukainen. Näin siis painetusta kirjasta, kirjallisesta teoksesta, nuottilehdistä tai tällaiseen teokseen sisältyvästä kuvasta saisi ilman oikeudenhaltijan suostumusta valmistaa sellaisen kappaleen, joka on näkövammaisen tai muutoin lukemisesteisen saavutettavissa. Tämä kaikki on erittäin hyvä asia, mutta haluan siitä muistuttaa kuitenkin, että tekijällä on oikeus korvaukseen äänikirjojen osalta nykyisessä laajuudessa, kun Suomeen sijoittautunut valvottu yhteisö valmistaisi saavutettavassa muodossa olevan teoskappaleen. Totta kai äänikirjojen valmistaminen näkövammaisille on tärkeä asia, mutta täytyy myös turvata se, että tässä ei tule mitään manipuloinnin vaaraa ja että tekijät saavat myös korvauksensa, mutta niin, että tällä ikään kuin laajennetaan sitä mahdollisuutta muun muassa pistekirjoituksen puolelle.

14.12 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Halusin käyttää tämän puheenvuoron vain sen vuoksi, että mielestäni tämän lakiesityksen periaate on hyvin tärkeä. Se on tietenkin esteettömyyden edistäminen ja se, että myös näkövammaisilla ihmisillä on paremmat mahdollisuudet, kuten täällä todettiin, nauttia kirjallisuudesta ja muusta materiaalista — ehdottoman myönteinen asia. Ja tietenkin myös se on tärkeää, että aina kun tällaisia asioita kehitetään ja mennään tässä eteenpäin, niin toimitaan siten tasapainoisesti, että muistamme myös, että tekijänoikeudet ovat sitä taiteilijan toimeentuloa, ja myös niiden turvaaminen viisaalla ja asianmukaisella tavalla on äärimmäisen tärkeää. Siksi pidän merkittävänä tämänkaltaisia askelia siihen suuntaan, että pystymme kehittämään tasa-arvoista yhteiskuntaa.

Mielestäni sitten, kun sivistysvaliokunta tätä esitystä käsittelee, valiokunta voisi ehkäpä hieman laajemminkin miettiä juuri niitä mahdollisuuksia, mitkä on siihen, että esimerkiksi näkövammaiset ihmiset vielä paremmin huomioitaisiin tässä yhteiskunnassa. Siksi kannustan valiokuntaa olemaan tässä aktiivinen ja tekemään meille tänne palautekeskusteluun hyvän mietinnön asiasta.

14.13 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on hyvä ja vastaa myös niihin puheluihin ja yhteydenottoihin, joita näkövammaisilta ainakin itse olen saanut. Säännöllisin väliajoin saan vastata siihen, säilyykö mahdollisuus päästä kuuntelemaan äänikirjoja ja mitenkä käy pistekirjoituskirjojen, millä tavalla näkövammaiset pystyvät lukemista toteuttamaan.

Tämä esitys on erittäin hyvä, ja erityisesti se, että tekijänoikeudet huomioidaan, ja siinähan silloin kaikki voittavat — lukeminen kuuluu kaikille. Ja voi myös kuunnella: äänikirja on hyvä asia. Vaalitaan sitä ja pidetään huolta, että pienetkin toimijat voivat tuottaa äänikirjoja.

14.14 Jani Toivola vihr: Arvoisa rouva puhemies! Täällä ovat muut edustajat pitäneet jo hyviä puheenvuoroja, joihin on helppo yhtyä, ja olen samaa mieltä, että tässä esityksessä tärkeä tavoite on erityisesti se esteettömyys ja yhdenvertaisuus, että kaikilla on pääsy näihin ja mahdollisuus osallistua ja käyttää näitä materiaaleja. Mutta kuten täällä on todettu, ehkä se tietynlainen ristiriita esityksessä on, että samaan aikaan ikään kuin sen esteettömyystavoitteen rinnalla kulkevat nämä tekijänoikeudelliset kysymykset. Varmasti käsitelystä on tärkeää huomioida se, ettei synny vääränlaista ikään kuin vastakkainasettelua, koska pahimmassa tapauksessa se syö molemmilta puolilta niitä tavoitteita, joita on toisaalta asetettu ikään kuin sinne esteettömyyden puolelle ja toisaalta tekijänoikeuksien vaa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2018 vp

limisen näkökulmasta, ettei jouduta jonkinlaiseen pysähtyneeseen tilanteeseen. Se on herkkä rajapinta, mutta siitä täytyy pitää huolta.

Sitten ehkä tekijänoikeuksien näkökulmasta, kun katson noita lausuntoja, yksi kysymys on, miten me tulevaisuudessa nämä korvattavat teokset määrittelemme. Nyt se aika paljon määritetty sen kautta, että käyttäjälle jää ikään kuin pysyvästi se materiaali, mutta sitten jos ajatellaan jo tällä hetkellä olemassa olevia, esimerkiksi erilaisia striimauspalveluja ja sitä, miten ne tulevat tulevaisuudessa kehittymään, niin miten tämä kaikki vaikuttaa siihen: mitä se tarkoittaa, että se teos ja sisältö päätyvät käyttäjälle, ja sitä kautta edelleen niitten tekijänoikeuksien turvaaminen?

Ja toinen, mikä lausunnoissa tietysti nousi esille: tämän valvontavetoisuuden näkökulmasta on huomioitava tietenkin se, että se vaatii myöskin resursseja, ja se on tärkeää myöskin pitää mielessä. — Kiitos.

14.16 Markku Rossi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä verkkoesteettömyys on mielenkiintoinen asia kaiken kaikkiaan ja on äärimmäisen tärkeä varsinkin silloin, kun puhutaan ikääntyneistä ihmisistä — puhumattakaan, kun kyseessä on joko näkövammaisen tai joku, jolla aistit eivät ole kaikilla tavoin sillä tasolla, että voi esteettä toimia ja hakea niitä palveluita. Siksi on äärimmäisen tärkeää myös, että me emme pääse ainoastaan lainsäädännön kautta eteenpäin vaan myös yritystasolla pystytään toimimaan niin, että meidän suuret toimijat lähtevät mukaan sen kaltaiseen järjestelmään, jossa luodaan erittäin helppoja toiminta- ja palvelumahdollisuuksia, eli päästään eteenpäin.

Ja kun esittelevä ministeri on täällä paikan päällä ja tuplatenkin tähän asiaan voi ottaa tarvittaessa kantaa, niin kysyn juuri liittyen tähän resurssikysymykseen, koska pelkkä lainsäädäntö yksistään ei tätä kysymystä ohjaa vaan tarvitaan myös laajemmalti yhteiskunnan otetta ja ennen kaikkea myös yritysten otetta. Jos ajatellaan meillä nyt vaikka Kelaa, Postia, VR:ää, monia tämänkaltaisia toimijoita, niin se, miten he asennoituvat sitten omassa toiminnassaan tähän asiaan, on jo lähtökohtaisesti, voisi sanoa, sellainen sivistisyhteiskunnan pohja.

14.17 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa rouva puhemies! Minunkin käsitykseni mukaan tämä lakiesitys on sinänsä oikein hyvä, että saatetaan näkövammaisten saataville kirjoja, ja nämä näkökohdat, joita on esitetty tästä tekijänoikeuskysymyksestä, ovat todella varteenotettavia. Ymmärrän, että tekijänoikeusjärjestöt ovat esittäneet kritiikkiä siitä näkökulmasta, että kun nykyisin on olemassa erilaisia digitaalisia striimausmahdollisuuksia ja muita, niin syntyy kysymys siitä, kuinka tekijänoikeuskorvaukset ikään kuin pysyvät mukana tässä teknisessä kysymyksessä. On tietysti hyvin tärkeää se, että kun tarkastellaan tekijänoikeuksia, niin huomioidaan se, että on olemassa uudenlaisia käyttöalustoja ja käytötapoja esimerkiksi juuri saada kirjallisuutta ihmisten saataville. Meidän pitäisi lainsäätäjänä kiinnittää myös siihen huomiota. Mutta sinänsä kannatan lämpimästi tätä lakia.

14.18 Raija Vahasalo kok: Arvoisa puhemies! Yhdyn kiitoksiin siitä, että tämä on hyvä lakiesitys. Kaikki, koko eduskunta, ottavat sen hyvin ilolla vastaan, ja se on hienoa. Mutta kysyisin nyt tämmöisestä asiasta, kun edustaja Toivola nosti esiin hyvän ja mielenkiintoisen näkökohdan siitä, että esteettömyyttä ja tekijänoikeuksia ei saa asettaa vastakkain. Kysyisin ministeriltä: Onko tätä näkökulmaa mietitty ja pohdittu jo tässä hallituksen esityk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2018 vp

sen kohdalla? Onko tässä semmoinen vaara, että näin saattaisi käydä, jolloin valiokunta sitten joutuisi todellakin pohtimaan näitä asioita?

14.19 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on todellakin hyvä ja ansaitsee kaikki ne kiitokset, joita täällä on annettu. Mutta itsekin haluaisin esittää ministerille kysymyksen liittyen näkövammaisten kirjastotoimintaan. On siis opetus- ja kulttuuriministeriön alainen näkövammaisten kirjasto Celia. Tilanne on se, että laissa säädettyä toimintaa varten myönnettyt määrärahat ovat viime vuosina vähentyneet merkittävästi, noin 30 prosenttia, ja kustannussyistä tässä kirjastotoiminnassa on siirrytty yhä enemmän käyttämään verkkopalveluja. Kuitenkin tiedossa on se, että osa asiakkaista ei kykene verkkopalveluja käyttämään, varsinkaan ikäihmiset, eli noin 10–20 prosenttia asiakkaista tarvitsisi muuta kuin pelkästään verkkopalvelua. Kysyn tästä resurssiasiaa: miten ministeri näkee, riittävätkö resurssit näiden palvelujen turvaamiseen?

14.21 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Mieleeni tuli oikeastaan vielä yksi kysymys ministerille liittyen tähän aihealueeseen, mistä nyt puhumme. Nimittäin kun tässä on kuitenkin kysymys tekijänoikeuksista ja luovan työn tekijöiden toimeentulosta siitä näkökulmasta, niin meillä on eräs hyvin ajankohtainen asia tänäänkin eduskunnassa esillä eli siis tulevassa budjetissa, tämä hyvitysmaksu — luovan työn tekijöille maksettava hyvitysmaksu, joka siis on nyt pari vuotta, muutaman vuoden, maksettu valtion budjetista.

Sekä sivistysvaliokunta lausunnossaan meille, valtiovarainvaliokunnalle, että sitten valtiovarainvaliokunta omassa mietinnössään viime keväänä kehyksen yhteydessä nosti esiin tämän kysymyksen, kun kehyksessä oli leikattu tätä määrärahaa 5 miljoonaa euroa. Tietenkin siellä tuli sitten järjestöiltä aika kova kritiikki siitä, että miksi näin, ja valiokunnat, niin kuin mainitsin, kiinnittivät tähän asiaan huomiota.

Jos ministeri voisi jo tässä yhteydessä, hieman etukäteen, valottaa myös tätä tilannetta, koska mielestäni näin ei saisi olla. Tämä taso, 11 miljoonaa, silloin aikanaan määriteltiin, ja se oli sinänsä jo ikään kuin harkinnanvarainen, arvioitiin, mikä se suurin piirtein voisi olla, ja jo silloin tuli palautetta, että se ei välttämättä ole riittävä. Mutta se oli tärkeä periaate: silloin pitkäaikainen ongelma ratkaistiin sillä, että se sitten siirtyi budjettiin ja annettiin tietty seurantavelvoite ja selvittämisveloite. Ja nyt sitten, ennen kuin selvityksiä on tehty, tämä 5 miljoonaa leikataan. Jos tätä ministeri haluaisi jo nyt kommentoida — varmasti sitten budjetin yhteydessä jatkamme tätä keskustelua.

14.22 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puheenjohtaja! Olisin vielä palannut tähän tekijänoikeustuloon siinä mielessä, että tosiaan minullakin on huoli siitä, onko tämä tekijänoikeusjärjestöjen esittämä kritiikki nyt huomioitu ministeriössä. Tekijänoikeushan on tällainen väline, jonka tarkoituksena on toisaalta saattaa tekijänoikeuksien piirissä oleva materiaali yleisön saataville ja sitten toisaalta huolehtia tekijöiden toimeentulosta. Ja nyt kun tiedetään, että tekniikka kehittyy, meillä on yhä enemmän sähköisiä tapoja saada teoksia ei-fyysisinä kappaleina luettavaksemme, niin tietysti herää kysymys tästä tulonmuodostuksesta. Olisin kysynyt: miten ministeriössä suhtaudutaan tähän tekijänoikeusjärjestöjen kritiikkiin?

Sitten toisaalta kysymykseni koskee myöskin tätä valvontaa koskevaa kritiikkiä. Jos olen ymmärtänyt oikein tämän lakiesityksen, niin näiden kirjastojen pitäisi valvoa sitä, että ikään kuin tämä materiaali on ainoastaan näiden tiettyjen edunsaajien saatavilla eikä päädy

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2018 vp

muihin käsiin. Mutta miten sitä käytännössä on mahdollisuus valvoa, ja ollaanko sitten osoittamassa esimerkiksi näkövammaisten kirjastolle resursseja sitä varten, että tästä valvontatehtävästä suoriudutaan?

Sitten olisin kiitellyt myöskin edustaja Viitasta siitä, että hän otti tämän hyvitysmaksuleikkauskysymyksen esille. Se tuli aika yllättäen mielestäni, ilman minkäänlaista julkista keskustelua. Olisin tosiaan kysynyt, kun se nyt liittyy tähän luovan työn tekijöiden tulonmuodostukseen, mistä kummasta se oikein tupsahti.

Ja sitten lopuksi, jottei kulttuuriministeri pääsisi liian helpolla, kysyn vielä siitä, kun nyt juhannuksena laitotte lausuntokierrokselle arpajaislain, jossa esitetään pelihaittoihin puuttumista. Sinänsä se on erittäin hyvä tavoite, ja sitä lämpimästi kannatan, mutta jos tämä haittojen ehkäisy on tehokasta, niin sehän tarkoittaa sitä, että te samalla päätätte leikata edunsaajien budjettia. Elikkä onko hallitus valmis budjetoimaan kulttuurin, nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, liikunnan ja niin edelleen rahoitukseen sen rahan, jonka tämä haittojen ehkäisy sieltä sitten leikkaa, koska jos te ette niin tee, niin silloinhan te ikään kuin leikkaatte tällä arpajaislailla ymmärtääkseni osan muun muassa kulttuurin tekijöiden, luovien alojen tekijöiden budjetista? Onko se teidän tarkoituksenne?

14.25 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Tietysti tekijänoikeusasia minulle toimittajana on äärimmäisen tärkeä asia. Tekijänoikeusasia on myös kaikille kulttuurin tekijöille tärkeä asia sen takia, että se antaa tietynlaista perspektiiviä sen työn arvostamiseen ja sen työn eteenpäinviemiseen.

Minusta nämä tekijänoikeusasiat pitäisi ihan oikeasti ottaa oikealla tavalla pöydälle ja katsoa. Nimittäin se tuntuu vähän hassulta, jos me kategorisoimme, että esimerkiksi äänikirjat on tarkoitettu pelkästään näkövammaisille. Minusta se on kummallinen lähtökohta. Meillä on hyvin paljon sellaisia ihmisiä, joiden lukutaito on heikohko, mutta äänikirjojen avulla he pääsevät kyllä sitten kirjallisuuden maailmaan, samaten vanhukset pääsevät kirjallisuuden maailmaan huomattavasti paremmin — ja myös me, sellaiset kansalaiset, jotka asumme sellaisilla paikoilla, missä on pitkät automatkat. Siellä on erittäin mukava pistää äänikirja korviin ja ruveta kuuntelemaan sitä tai äänikirja soimaan autoon silloin, kun auto ajaa. Että kyllä sitä käyttävät muutkin.

Jos me saamme tekijänoikeusmaksuja myöskin näistä, niin sen lisäksi mahdollisesti pystymme paremmin takaamaan sen, että kirjailijoilla ja ylipäätään luovan työn tekijöillä olisi mahdollisuus taiteilijaeläkkeeseen ja että heidän eläkeasiansa tulisi hoidettua kunnolla. Silloin he saisivat tämän korvauksen myöhemmin myös siitä työstä, mitä ovat aikaisemmin tehneet. Pyytäisin, että ministeri kiinnittäisi tähän asiaan huomiota.

Tähän tietysti on pakko lisätä myöskin lehtimiesten eläkkeet, se että niitä ei leikattaisi myöskään vaan pidetään ainakin entisellä tasolla ja mieluummin vielä vähän nostettaisiin.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tässä tuli kysymyksiä. Haluaako ministeri Terho vastata? — Ministeri Terho, 5 minuuttia, olkaa hyvä.

14.27 Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho: Arvoisa puhemies! Kiitos läsnä oleville edustajille esitetystä tuesta. Tässä todella on kyseessä tällainen varsin epäpoliittinen ja kaikkien varmasti periaatteessa kannattama hyvä hanke. Esiin otettiin kuitenkin näitä muutamia kysymyksiä, jotka tässä varmaan on syytäkin käsitellä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2018 vp

Ensinnä nimenomaan tämä tekijänoikeuksien haltijoiden toimeentulon turvaaminen. Se on tietysti ensisijaista aina kun ministeriössä uudistusta valmistellaan. Olinkin valmistautunut siihen, että tästä tulisi jonkinlainen keskustelu, ja tähän voin kommentoida seuraavasti:

Voimassa olevassa tekijänoikeuslaissa on säädetty tekijälle oikeus saada korvaus, kun näkövammaisen haltuun jää pysyvästi kappale teoksesta, esimerkiksi siis äänikirja, joka on valmistettu ja toimitettu näkövammaiselle tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Tämä korvausoikeus ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Mahdollisuus korvausoikeuden säilyttämiseen saatiin mukaan tähän direktiiviin tiukan väännön tuloksena.

Tarpeesta kehittää korvausoikeutta on keskusteltu lainvalmistelun aikana. Direktiivin ja siihen perustuvien lainmuutosten tärkeänä tavoitteena on näkövammaisten jokapäiväisen elämän helpottaminen ja parantaminen — selvä se. Teosten käyttöön liittyvien erilaisten intressien yhteensovittaminen on sen vuoksi tässä nyt välttämätöntä ja tärkeää. Kun kaupalliset äänikirjamarkkinat ovat jatkuvassa kehityksessä ja palveluita voidaan tehdä eri tavoin paremmin saavutettaviksi, niin myös ulkomailta on mahdollista saada oppia näitä parhaita käytäntöjä varten.

Kun edellä sanottu nyt otetaan huomioon, niin tätä kysymystä on syytä arvioida sitten uudelleen direktiivin vaikutuksia koskevan tarkastelun pohjalta, mikä komission on tarkoitus tehdä 2020. Eli asiasta on keskusteltu etukäteen, ja siihen myös varmasti palataan jälkikäteen, kun näemme tuloksia. Direktiivi itsessään ei sisällä perustetta laajentaa tai muuttaa nykyisin voimassa olevaa korvausoikeutta.

Muuten tosiaan kiitän tästä tuesta tässä vaiheessa ja toivon tietysti esitykselle asianmukaista, ripeää käsittelyä, mihin selvästikin täällä oli valmiutta.

Sitten tästä erillisenä kysymyksenä otettiin esiin ajankohtainen asia hyvitysmaksusta, jossa tosiaan uhkaa selkeä lasku, joka toteutuu nyt rajattuna. Lasku johtuu siis yksinkertaisesti niistä säännöistä, jotka tälle järjestelmälle laadittiin kauan ennen kuin minä astuin virkaani, mutta olen ja ministeriöni on neuvotellut tähän loivennuksen, eli tässä tehdään nyt niistä silloin sovitusta säännöistä poikkeus, ja leikkaus ei tule niin suureksi kuin niiden alun perin sovittujen sääntöjen mukaan tulisi. Eli tällainen loivennus on saatu, mutta ongelma on pysyvä, koska niillä laskentaperusteilla, mitkä silloin sovittiin, näyttäisi siltä, että hyvitysmaksu tulee jatkuvasti laskemaan, joten tässä on vielä jatkopohdiskelun paikka siltä osin, miten tämä saadaan kestäväälle pohjalle. Mutta tämä tosiaan ei liity alkuperäiseen aiheeseen, ja palataan siihen laajemmin joskus toiste. — Kiitos.

14.31 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Ymmärrän, että tänään emme keskustele varsinaisesti tästä hyvitysmaksuasiasta, mutta koska ministeri sitä tuossa äsken kommentoi — oli mielestäni hyvä, että hän kommentoi asiaa — niin todettakoon nyt kuitenkin, että nimenomaan silloin, kun tästä hyvitysmaksusta säädettiin niin, että se alettiin maksaa valtion budjetista, sanottiin, että ennen kuin sitä sitten sen tarkemmin tarkistellaan suuntaan tai toiseen, tarvitaan tämä tietynlainen puolueeton selvitys, siis objektiivinen selvitys siitä, mikä se summa olisi. Ainakin siinä palautteessa, mitä itse luin järjestöiltä tulleen, pidettiin kummallisena, että tämä 5 miljoonaa oli otettu jo ennen kuin nämä kyseiset selvitykset oli tehty. Tämä on nyt myös askarruttava kysymys, miksi näin ja miksi aikataulu menee niin, että nyt jo budjetissa leikataan 5 miljoonaa. Itse kannatan kyllä sitä, että tämä asia täytyy todella huolellisesti vielä siinä vaiheessa, kun budjetti eduskuntaan tulee, käydä läpi niin sivistys- kuin valtiovarainvaliokunnassa. Tältä istumalta kyllä sanon, että mielestäni tämä 5

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2018 vp

miljoonan leikkaus ei ole oikeudenmukainen, ja siksi kyllä toivon, että eduskunta kiinnittää tähän vahvaa huomiota.

14.32 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Ministeriltä jäi vastaamatta tuohon edustaja Alanko-Kahiluodon esille ottamaan kysymykseen tähän asiaan liittyvästä arpajaislain muutoksesta ja sen aiheuttamasta mahdollisesta pelituottojen menetyksestä Veikkauksen edunsaajilla. Sitähän se tarkoittaa, jos tätä arpajaislakia muutetaan, että todennäköisesti ne pelituotot laskevat. Se täytyy ymmärtää sitä kyseistä muutosta tehtäessä. Ja on vain hyväksyttävä, että tuotot laskevat, kun pelihaittoja vähennetään, se on melko selvä fakta, joka siitä tulee seuraamaan. Se on myös eräs keskeinen seikka, minkä takia sitä arpajaislakia ei voida kovin hätiköidysti muuttaa, eikä Veikkauksen pelitarjontaa voida karsia kovin nopeasti, etteivät ne pelituottojen menetykset olisi niin suuria. Omasta mielestäni ainakin on varsin omituinen ajatus, että jossain olisi sellainen massi, josta ne rahat sitten otetaan, mitä tässä yhteydessä menetetään näitä tuottoja. Siinä puhutaan kuitenkin isoista miljoonista. En ymmärrä, mistä muualtakaan ne rahat voitaisiin leikata.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt keskustellaan aiheesta tekijänoikeuslaki, ja nämä arpajaislakikysymykset eivät kuulu ministeri Terholle.

14.33 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puhemies! Minä olen huolestunut luovien alojen työntekijöiden tulonmuodostuksesta, joka on seikka, joka liittyy tähän puheena olevaan lakiesitykseen. Sen huomasivat myös monet muut kansanedustajat, jotka sitten siihen tarttuivat ja esittivät tähän liittyen kysymyksiä kulttuuriministerille, ja se oli minusta tässä kohtaa ihan perusteltua.

Samoin minusta oli ihan perusteltua ottaa tässä esille arpajaislaki, koska hallitus antoi sen lausunnon aivan yllättäen juhannusaattona lausunnolle eikä ole käyty minkäänlaista julkista keskustelua siitä, miten tämä arpajaislaki vaikuttaa esimerkiksi kulttuurialan järjestöjen rahoitukseen. Kyseessä on sisäministeriön lakiesitys, mutta kulttuuribudjetista päätetään nimenomaan hallinnonalalla, joka kuuluu kulttuuriministerille. Sen vuoksi minusta oli ihan mielekästä ottaa tässä esille kysymys siitä, tekevätkö nyt siis sisäministeri ja kulttuuriministeri tässä kohtaa yhteistyötä, kun sisäministeri säätää lain, joka leikkaa suoraan kulttuuritoimijoiden rahoitusta, eli miten tämä koordinoidaan. Kyllä minun ymmärrykseni on se, että jos rahapelihaittoja aidosti vähennetään, mikä on tavoite ja hyvä asia, ja jos käy niin kuin esityksessä arvioidaan, että edunsaajien rahoitus vähenee 5 prosenttia vuodessa, niin sehän on tietysti hyvä yhteiskunnan kannalta: silloin säästyy yhteiskunnan varoja, esimerkiksi sosiaalisektorilla, kun pienituloisten pelihaitat vähenevät. Tästä minun mielestäni seuraa se, että meillä olisi yhteiskuntana hyvin varaa kohdentaa lisää määrärahoja kulttuurin rahoitukseen, jonka taso Suomessa verrattuna esimerkiksi muihin Euroopan maihin tai vaikkapa Keski-Euroopan maihin on aika matalalla tasolla.

Eli kyllä olen sitä mieltä, että tässä salissa on mielekästä keskustella siitä, pitäisikö valtion verotuloja sitten lisätä kulttuurin rahoitukseen, jos sieltä veikkausvoittovarojen rahoitus vähenee. Minusta tämä on relevantti kysymys, ja olen itse asiassa hyvin pahoillani siitä, että Suomessa ei kulttuuripolitiikasta juurikaan keskustella, eikä siitä, että esimerkiksi tällainen arpajaislakiesitys annetaan keskellä Suomen kesää, kun kaikki järjestöt ovat kesälomilla ja yksikään kulttuurijärjestö ei ole luultavasti ehtinyt tähän asian vaatimalla vakavuudella keskittyä ja paneutua. Kyllä olen sitä mieltä, että kulttuurin rahoituksesta sie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2018 vp

tää tulevana syksynä keskustella, ihan siis erillisenä asiana tässä salissa ja mieluusti montakin kertaa.

14.36 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Varmasti me kaikki kannamme huolta siitä, että luovan alan työntekijöiden tulonmuodostus olisi vahvempaa ja riittävää tulevaisuudessa, mutta haluan kyllä tästä esityksestä antaa kiitosta ministeri Terholle, siitä, että hän on ryhtynyt toimeen.

Lähestyn itse tätä nimenomaan siitä tulokulmasta, että kulttuuri, kirjallisuus, kirjat ja muut, mitkä tätä hallituksen esitystä koskettavat, olisivat meidän kaikkien saavutettavissa. Tekijänoikeudet ovat tässä omanlainen kysymyksensä, ja ne pitää ratkoa, mutta se, että me saamme kirjallisuuden kaikkien saavutettavaksi, on minun mielestäni ehdottomasti tämän esityksen kivijalka ja sellainen perusarvo, jota pitää eteenpäin viedä ja vaalia. Tässä on noussut esille, että meillä kaupalliset äänikirjamarkkinat kehittyvät. Se on totta, mutta tulevaisuudessa, kun tämä tarve tulee kasvamaan, me tarvitsemme keinoja myös sellaisille äänikirjoille, jotka eivät välttämättä toteudu kaupallisin perustein, ja silloin on hyvä etsiä ratkaisuja myös tämäntyppisiin kysymyksiin.

Mutta ministeri Terho on tehnyt hyvää työtä tässä asiassa tekijänoikeuslain näkökulmasta, tässä kysymyksessä, jolla nimenomaan taataan, että jokaisella ihmisellä olisi oikeus hyvään kirjallisuuteen ja päästä nauttimaan kirjallisuudesta, on sitten kyse vaikkapa siitä heikosta lukutaidosta tai heikosta näöstä tai heikosta kuulosta tai jostain muusta rajoitteesta, niin ettei pysty käyttämään vaikkapa perinteistä kirjaa tai edes sähkökirjaa — silloin tarvitaan näitä monipuolisia ratkaisuja. Tämä on hyvä esitys hyvältä hallitukselta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.